

Høje-Taastrup Lokalhistorisk Forening

Medlemsblad · Nummer 3 · Juli 2023 · Årgang 44

Høje-Taastrup Lokalhistorisk Forening

Medlemsblad, juli 2023.
Årgang 44. Nr. 3

Redaktør (ansv.):

Lisa Møldrup Ulriksen
Tlf.: 5189 4500

Layout og tryk:

Addbrand Denmark A/S

ISSN 1901-8274

Medlemsbladet udkommer
4 gange årligt.

Oplag: 250 stk.

Forsidebillede

Fra forårsturen. Carsten Friis fortæller om livet på et husmandssted. Foto: Peter Mose.

Indhold

- 2** Formanden har ordet
- 3** Forårstur i fint vejr
- 6** Mange besøgende i vandtårnet
- 7** Har du husket at betale kontingent?
- 8** Dalbergstrøjet
- 12** Kommende arrangementer
- 14** Hvor er billedet taget?
- 15** Bestyrelse og udvalg
- 16** Baglommen: Kalender

Formanden har ordet

Så kom sommeren endelig, med varme og ikke meget regn. Et lille tilbageblik på de sidste måneder i foreningen. Det har været et godt forår for foreningen, her kan nævnes, fulde huse i Historie Cafeen, det har været nogle foredrag med rigtig mange medlemmer, der har været på besøg.

Vandtårnet har haft rigtig mange besøgende, især kan fremhæves alle de besøgende der kom på Frivillighedsdagen, det var dejligt at se.

Vi har også haft en rigtig dejlig forårstur til Nyvang, dagen bød på godt vejr og en rigtig spændende tur rundt i Nyvang, hvor vi fik fortalt mange gode historier i forbindelse med de huse man kunne se. Det bød også på en rigtig god frokost, og lidt tid på egen hånd. Efter vi fik stillet sulten, gik turen til Tveje Merløse Kirke, her tog præsten imod os, med en utrolig spændende fortælling om kirken, samt en rundtur på kirkegården. Efter rundvisningen i kirken, var det blevet tid til eftermiddags kaffe, og her gik turen så til Brorfelde Observatoriet, her viste vejret sig igen med sol, vi indtog kaffen ved bussen. Herefter gik turen tilbage til Taastrup og Hedehusene, vi håber at alle nød turen.

Sommertuen til Bornholm, blev ikke til noget, grundet for lidt tilmeldte, men bestyrelsen giver ikke op, vi forsøger at finde på noget til næste sommer.

Historie Cafeen har nu fuldt program, 3 foredrag i efteråret, og 3 foredrag efter nytår, der er noget at glæde sig til, foredragsudvalget har virkelig fået sammensat en rigtig spændende program. Årsskriftet kommer ud sammen med bladet, og her kan vi igen takke Ib Sandahl og Peter Mose, for et utroligt flot og spændende årsskrift, samt deres udgivelse af bladene i årets løb.

Lisa Møldrup Ulriksen

Forårstur med gode oplevelser

Deltagerne på turen, som gik til Oplevelsescenter NYVANG ved Holbæk og til Tveje Merløse Kirke, kunne nyde forårsvejret og ikke mindst de gode fortællere vi mødte.

Deltagerne på turen, som gik til Oplevelsescenter NYVANG ved Holbæk og til Tveje Merløse Kirke, kunne nyde forårsvejret og ikke mindst de gode fortællere vi mødte.

Præcis kl. 9.15 kørte bussen fra Taastrup Station med 23 medlemmer. Der var naturligvis håbet på flere tilmeldinger, men de som deltog, fik en fin forårstur. På vejen til Holbæk kørte bussen gennem den sydlige del af Hornsherred forbi Ryegård, Sakshøjene og over Munkholmbroen.

Vel ankommet til NYVANG blev vi modtaget af Carsten Friis, som var vores guide på rundvisningen der. Indledningsvis fortalte Carsten om NYVANGs historie. På rundvisningen, der tog ca. to timer, fik vi en levende fortælling om livet omkring midten af forrige århundrede. Og vi fik repeteret vor viden om andelsbevægelsen og kooperative virksomheder ved besøg i brugsen, mejeriet, frysehuset og Zonen stationen. Som sidste stop på rundvisningen besøgte vi husmandsstedet, hvor der blev budt på frisksmurte fedtemadder og

kaffe lavet halvt af kaffebønner og halvt af Richs. Det smagte fint.

Frokosten blev indtaget på Madam Blå. Inden turen gik videre, var der lidt tid til besøg i de mange små forretninger og udstillinger.

Efter en kort køretur nåede vi turens andet mål, Tveje Merløse Kirke, der er opført i ca. 1150, højst sandsynligt af Hvide-slægten, og er den ældste af de østdanske kirker med tvillingetårne. Præst Steen Nielsen mødte os foran kirken. Også her fik vi en levende og engageret fortælling om den gamle kirke, der i dag står som den blev bygget for næsten 900 år siden. På kirkegården fik vi vist de to grave med RAF flyvere, som mistede livet for 60 år siden, da deres fly styrtede ned få hundrede meter fra kirken efter bombeangreb på B&W.

I kirken fik vi fortalt om de mange ændringer og ombygninger kirken har gennemgået i tidens løb. I 1892-95 blev kirken grundigt renoveret. I slutningen af 1800-talet var der stor interesse for, hvad man opfattede som oprindeligt dansk, og man ønskede at gengive kirken så originalt som muligt.

Inde blev hvælvinger brudt ned, så tårngalleriet nu er fritlagt. Vinduer og døre blev genskabt og det romanske bjælkeloft genetableret. Da hvælvingerne forsvandt, forsvandt kalkmalerierne på dem også. Arbejdet fritlagde de bagvedliggende vægpartier med fragmenter af højgotiske kalkmalerier fra midten af 1300-tallet og romanske fra 1100-tallet. Man valgte i tilbageføringens ånd, kun at beholde de romanske. I apsis-hvælvet og i korbuen blev de opmalet og suppleret. Den sejrende Kristus er fra ca. 1200 og fra samme tid ses fragmenter på vestvæg-

gen; en kampscene ”det gode mod det onde” samt ”den vantro Thomas”. I hjørnerne blev der fundet rester af en geometrisk ornament-bort, der blev ført igennem på væggene for at give helhed i udsmykningen. Kalkmalerierne blev genrestaureret i 1973.

Fra Tveje Merløse Kirke gik turen videre til Brorfelde, hvor der blev gjort ophold ved vejen op til observatoriet. Her var der tid til at nyde udsigten, naturen og en kop kaffe inden turen ad små veje gik hjemad.

Foto: Bjarne Larsen og Peter Mose

Mange besøgende i vandtårnet

Allerede på den første åbningsdag den 1. april tog mere end 100 turen op i tårnet.

Det var måske ikke kun tårnet, som tiltrak mange menneskers opmærksomhed. Det var jo 1. april, og på denne dag må man godt lave en spøg.

Folkene bag Callisto-festigvalen havde annonceret, at der var fundet en spændende oldsag i jorden ved vandtårnet. Alle var velkomne til at se det sjældne fund. Og ganske rigtigt kunne de besøgende se et guldhorn komme frem af den sorte muld. Men var det nu ægte guld? Og var det gammelt?

Også den første lørdag i maj var der mange, som tog de 113 trin op og nød udsigten. I alt 94. Dagen før Kristi himmelfarts dag var en lille spejdertrop på besøg i tårnet.

Lørdag den 3. juni var der frivillighedsdag i Taastrup. Og som sædvanligt havde vor forening også en bod, hvor vi kunne fortælle om foreningen. Bodden var som sidste år ved vandtårnet. Og selv om det er lidt fra de andre boder og aktiviteter på Taastrup Hovedgade var bodden, og tårnet, godt besøgt.

Det har været en rigtig god start på dette års sæson. I alt 340 har allerede inden mid-sommer været en tur op og ned ad trappen i tårnet. En stor stigning i besøgstallet i forhold til 2022, hvor der på hele året var 277 besøgende.

Har du husket kontingentbetaling for 2023?

Sidste rettidige betaling var den 1. juni

Tak til de mange, som har betalt rettidigt.

Er du i tvivl om du har betalt? Hvis du sammen med dette medlemsblad også har fået Årsskrift 2022, så har du betalt.

Er der ikke noget Årsskrift 2022 med bladet, er det fordi foreningen ikke har modtaget din betaling.

Fortvivl dog ikke. Du kan nå det endnu. Overfør beløbet til foreningens bankkonto med angivelse af medlemsnummer, så vil du sammen med oktober udgaven af medlemsbladet modtage Årsskrift 2022.

Reg. nr. **5333** konto nr. **024 2689**.

I feltet ”meddelelse til beløbsmodtager” skrives medlemsnummeret og kontingent 2023

(124, kontingent 2023).

Hvor finder jeg mit medlemsnummer?

På bagsiden af medlemsbladet sidder en label med medlemsnummer, navn, adresse m.m. Medlemsnummeret finder du i øverste venstre hjørne.

124

1

Peter Petersen
Taastrupvej 333
2630 Taastrup

Har du ikke mulighed for betaling via netbank, kan det også ske direkte til kassereren.

Se kontaktoplysninger sidst i bladet.

Har du fået årsskrift 2022 med dette blad? Så har du husket at betale kontingent.

Dalberg, helt eller spion

Dalbergstrøget har fået sit navn til hans ære. Men ikke mange kender historien om Dalberg

Da svenskerne belejrede Fredericia fik Dalberg den 23. August 1657 af Karl Gustav besked om at samle oplysninger, spionere:

”Feck och jag af hans maijästt sielv beffling att begrifwa mig effter och med all flitj reconossera orten (Frederiksodde), göre deraf delination (tegning, grundrids)”.

Dalbergs oplysninger betød at ved Stormen på Fredericia, 24. oktober 1657 kendte svenskerne de svage punkter i det danske forsvar, og kunne på den måde angribe byen fra to

sider. Da Svenskerne senere i 1658 fortsætter deres felttog gennem Danmark er Dalberg med i forreste række, og undersøger bl.a. om isen kan bære på Lillebælt 30. januar og Langelandsbæltet 5. og 6. februar. Om Dalberg har været i Høje Taastrup i dagene 16. – 18. februar 1658 vides ikke, men han har måske tjekket præstegården for eventuelle danske fjender inden fredsforhandlingerne kunne gå i gang. Efter freden i Roskilde den 26. februar inviterede den danske konge, Frederik den 3., til fest på Frederiksborg Slot i dagene den 3. til 5. marts, for at den svenske konge Karl X

Gustav og han kunne besegle den indgåede fredsaftale. Dalberg var naturligvis også med for at deltage i det store øjeblik.

Freden varede dog kun kort. Karl X Gustav vender tilbage den 7. august 1658 og landsætter store svenske styrker i Korsør, for endeligt at udlette Danmark. Allerede 11. august er styrkerne nået til Valby Bakke, men København er rustet til forsvar. Derfor opfører svenskerne under ledelse af Dalberg en helt ny by, Carlstad, med 30000 indbyggere, soldater, kvinder og børn, ved Brønshøj. Formålet var at belejre København.

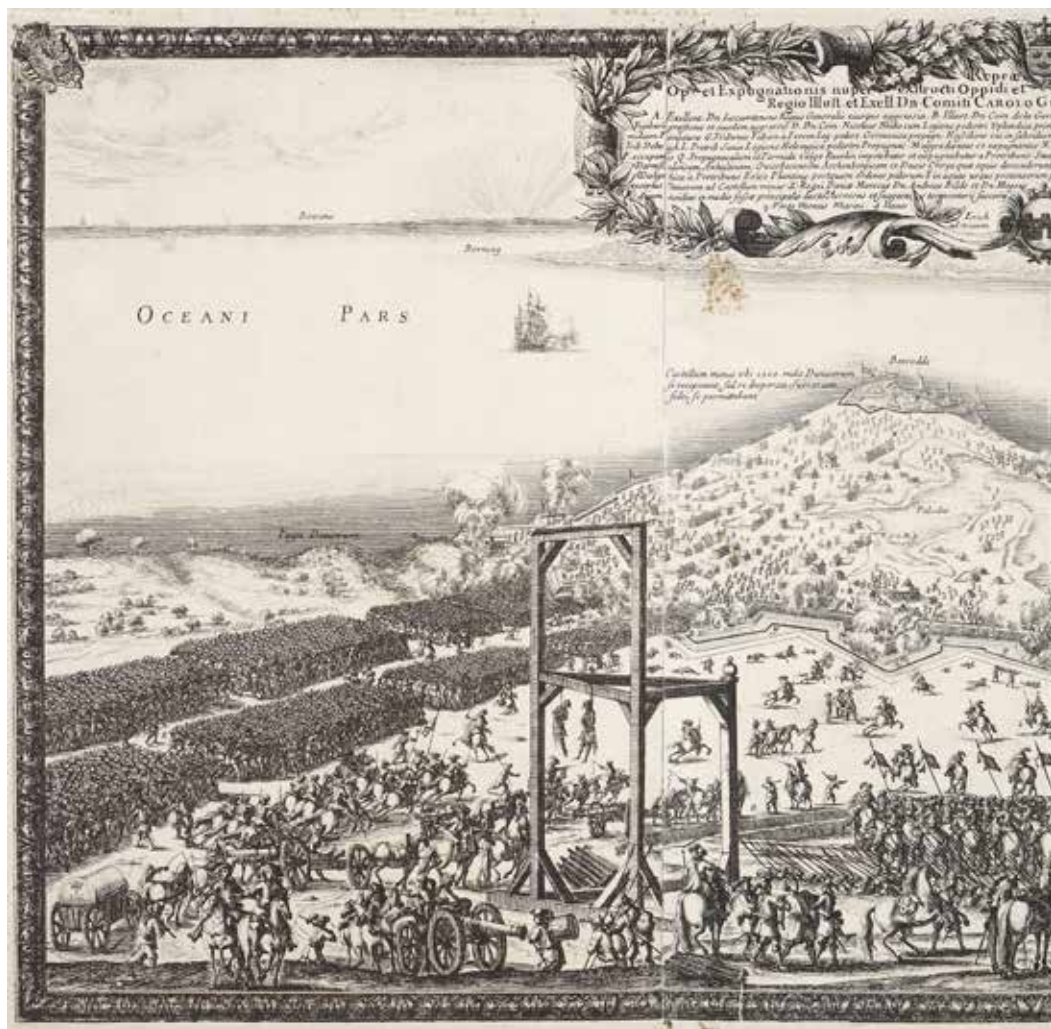
Under belejringen tegnede Dalberg spionkort over København. Heldigvis fik de ingen betydning da svenskerne den 10. og 11. februar 1659 forsøgte Stormen på København over de isbelagte søer og fæstningsgrave. Danske spioner havde fundet ud af længden på svenskernes stormbroer (stiger til at lægge over de udhuggede våger i isen), og derfor havde danskerne blot gjort vågerne bredere. Københavnerne forsvarede deres by så godt, at svenskerne måtte trække sig tilbage med store tab. Københavns belejring fortsatte længe efter stormen. Kun gradvis lykkedes det danske styrker i samarbejde med udenlandske hjælpetropper at erobre Jylland og Fyn tilbage fra svenskerne. Først den svenske konges død af sygdom 7. februar 1660 bragte freden nærme. 26. maj 1660 blev der underskrevet en fred i København. Stormagterne var ikke interesseret i at se danskerne som herrer på begge sider af Øresund igen, så freden ændrede ikke det danske tab af Skåne, Halland og Blekinge. Danmark fik dog Tronhjem Len i Norge og Bornholm tilbage. Og truslen mod hele Danmarks selvstændighed var overvundet.

I juni måned forlader de sidste svenske tropper Carlstad efter 22 måneder.

Dalbergstrøjet er beliggende som sidevej til Høje Taastrup Torv mod øst. Navngivet sammen med andre veje, der alle er navngivet med relation til fredsforhandlingerne i Høje Taastrup præstegård 16. til 18. februar 1658.

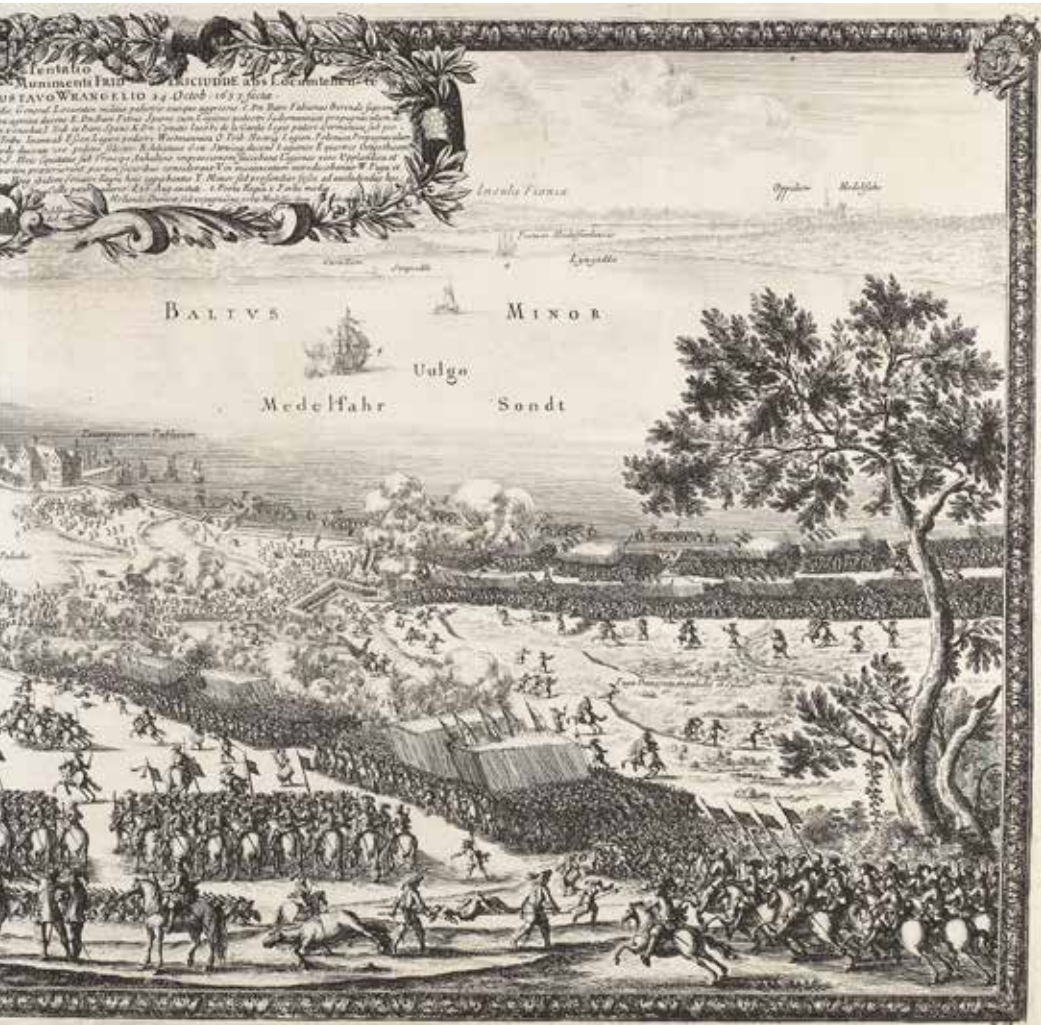
Hvem var Dalberg? Eric Jönsson Dalbergh, som han hed på svensk, blot Erik Dalberg på dansk, var officer og generalkvartermester under den svenske konge Karl X Gustav (1622 konge 1654 – 1660). Dalberg blev født i Stockholm 1625 og døde samme sted 1703. Han kom som 13 årig kom han til Hamburg for at uddanne sig i regning og skrivning. Blev ansat som skriver, senere som konduktør, d.v.s. tilsynsførende med de svenske fæstninger i Nordtyskland. Da han også havde talent for kort- og illustrationstegning, udnævner Karl X Gustav i 1657 Generalkvartermester – løjtnant med ansvar for de svenske befæstningsanlæg. Da den danske konge Frederik den 3. Den 1. Juni 1657 erklærer Sverige krig, følger Dalberg med den svenske hær fra Polen op gennem Holsten og Slesvig og videre mod København i både 1659 og 1660. I disse år tegner dalberg kort over danske byer og illustrerer Karl Gustavs bedrifter i Danmark. Tegningerne blev senere udgivet bogform af den tyske historiker Samuel von Pufendorf.

I 1669 bliver han kommandant i Malmö med ansvar for befæstningerne i Skåne og Halland. Da den danske konge Christian d. 5. den 1. september 1675 erklærer krig mod Sverige for at få Skåne, Halland og Blekinge tilbage (Den Skånske krig) får Dalberg travlt. Det betød, at han stort set var med i alle belejringer og slag under hele krigen indtil freden i Lund 26. september 1679. Danmark havde vundet, men fik ikke de tabte landskaber tilbage. I 1677 blev han krigsråd, i perioden 1687-1693 var han landshövding

i Jönköping, i 1693 blev han udnævnt til feltmarskal og var samme år generalguvernør i Bremen og Verden, og fra 1696 til 1702 var han generalguvernør i Livland (området omkring Riga). Han døde 77 år gammel den 16. januar 1703.

Om Dalberg var helt eller spion afhænger nok af om det er set med svenske eller danske øjne.

Oprindelig kilde: Vejen jeg bor på 13a, af Ib Sandahl, Taastrup Avis 24. maj 2000.

Kommende arrangementer

Vandtårnet har åbent første lørdag hver måned

Klokken 11.00-13.00 er vandtårnet åbent for besøgende. Lørdag den 2. september markeres tårnets fødselsdag med den traditionelle karameludkastning kl. 12.

Man må heller ikke glemme den sidste åbningsdag i år, som igen bliver i de mørke timer om aftenen på **Black Friday den 24. november**. Kl. 17 – 19.

Der er altid noget nyt at få øje på når man nyder udsigten fra tårnet. Alle de nye høje bygninger i København, og naturligvis de mange nye bygninger i Høje Taastrup C med det nye rådhus.

Spændende fortællinger i Historie Cafeen

Onsdag den 6. september vil Carsten Johansen fra Panter Rejser fortælle om DDR, landet som forsvandt da Muren faldt i 1989. Carsten har fra sit arbejde i rejsebranchen mange års oplevelser og viden, som han vil dele ud af. Historie Café med spisning.

Onsdag den 4. oktober er det Stig Nielsen som fortæller historie fra sit lange liv, som altid har haft udgangspunkt fra hjemmet Solhøj. Vi kommer til at høre fortællinger om Firmaet : H.K. Kristiansen & Søn, Første Pølsevogn i Taastrup, Risby radio, Else Lund, Møgmanden, Slagter Kragh, Nielsen Taastrup cykelimport, Sjøgreen, Ella Kofoed, Søndergaard, Gartner Kristoffer Nielsen på Rolighedsvej og sikkert mange flere. Gartnerier, Høje Taastrup, Kraghave er områder der har betydet meget for egnen, Måske får vi svar på nogle spørgsmål: Hvor kommer Gadevang og Olufsborg fra? Og hvor holdt Fouragehandler Dilling firmaet til? Vi kommer naturligvis også til at høre om Thorsbro Vandværk.

Stig har i mange år været engageret i Thorslunde Ishøj Lokalhistoriske Forening og Thorsbro Vandværks Museumsforening. Historie Café med kaffe.

Byrådssalen i rådhuset på Køgevej.

Mandag den 6. november skal vi høre fortælling om Taastrup i voksenalderen.

I forlængelse af foredraget om 00erne, vil arkivleder Lars Spatzek fortælle om byens udvikling i primært mellemkrigsårene. Alt fra det første rigtige rådhus, handelslivet, virksomheder, skoler, Børnehjælpsdagen og ikke mindst de første anslag til den Vestegn, man kender i dag, alt sammen med kilder og fotos. Historie Café med spising.

Historie Caféen afholdes i Taastrup Kulturcenter, lokale 3, med start kl. 18.30.

Tilmelding

Tilmelding til arrangementerne skal ske senest en uge før de enkelte arrangementer til:

Bodil Munck, bodil.munck@webspeed.dk
eller tlf. 4050 0707.

Deltagerbetaling er kr. 125,- for arrangementer med spising og kr. 50,- for arrangementer med kaffe.

Prisen er for medlemmer af foreningen. For gæster er beløbet kr. 150,- hhv. kr. 75,-.

Tilmelding er først bindende efter indbetaling af deltagerbeløbet på foreningens konto nr. **5333 – 0242689**.

Der er begrænset deltagerantal, som fastsættes efter sundhedsmyndighedernes retningslinjer, ved alle arrangementerne.

Hvor er billedet taget?

Du kan ikke vinde noget, blot bringe minder fra en svunden tid i erindring.
Vi bringer det rigtige svar i næste nummer.

Billedet i sidste nummer var fra Reerslevvej. Billedet er taget i 1935. Huset har nr. 49 på Reerslevvej. Der var dengang købmandshandel i huset. Huset, hvor man kun kan se det øverste af gavlen, har nummer 51. På højre side af vejen, lige overfor dette hus anes P. Mortensvej, Læs historien om P. Mortensen i april 2023 udgaven af medlemsbladet.

Høje-Taastrup Lokalhistorisk Forening

Bestyrelsen og suppleanter

Formand

Lisa Møldrup Ulriksen
Tlf. 5189 4500
lisamulriksen@gmail.com

Næstformand

Bodil Munck
4051 0707
bodil.munck@webspeed.dk

Kasserer

Hanne Stampe Jensen
Tlf. 4243 9606
jensenhannestampe@gmail.com

Foreningens kontonummer:

5333 024 2689

Bestyrelsesmedlemmer

Ole Gram
Tlf. 2449 1729
ole1gram@gmail.com

Inge Sørensen

Tlf. 4029 0203
ingesnerle69@gmail.com

Per Andersson

Tlf. 5376 2600
panda@dukamail.dk

Peter Mose Nielsen

Tlf. 2168 5790
peter.mose@privat.tele.dk

Helle Rasmussen

Tlf. 2255 8634
Hellerass49@gmail.com

Suppleanter

Ib Sandahl
Tlf. 4345 4910
Sandahls@privat.dk

Vibeke Strøm

Tlf. 4084 8009
v.stroem@privat.dk

Bilagskontrollanter

Birthe Povelsen
Tlf. 4399 7018 – 2989 7018
birthe.ougaard@hotmail.com

Flemming Ougaard

Tlf. 6088 4708 – 3220 2826
flemming@ougaard.dk

Bilagskontrollantsuppleant

Jørgen Thorsen
Tlf. 2734 4890

Udvalg

Foredragsudvalg:

Bodil Munck, Ole Gram
Helle Rasmussen, Vibeke Strøm

Turudvalg:

Lisa Ulriksen, Inge Sørensen

Bladudvalg:

Bestyrelsen
Redaktion: Ib Sandahl, Peter
Mose Nielsen, ansvarshavende
redaktør af medlemsbladet:
Lisa Møldrup Ulriksen

Vandtårn:

Ole Gram, Per Andersson

Arkivudvalg:

Ib Sandahl

Arrangementer Blaakildegaard

Inge Sørensen

Repræsentanter Kroppedal:

Lisa Møldrup Ulriksen

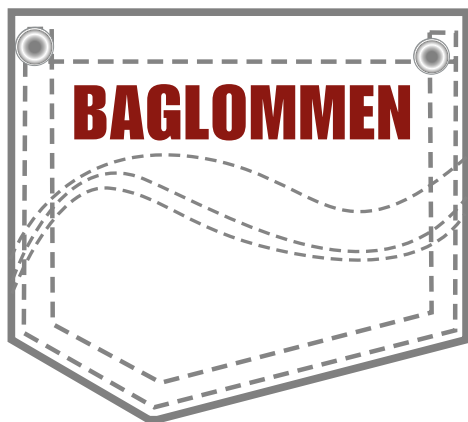
Foreningens hjemmeside:

Htlokalhistorisk.dk
Redaktør hjemmeside:
Peter Mose Nielsen

Foreningens postadresse:

Skolevej 54, 2630 Taastrup

Kalender

Lørdag den 1. juli

Vandtårnet åbent kl. 11.00 – 13.00

Lørdag den 5. august

- Vandtårnet åbent 11.00 – 13.00
- Jazz på Blaakildegaard

~~Søndag den 20. – onsdag den 23. august~~

Sommertur til Bornholm **AFLYST**

Lørdag den 2. september

- Vandtårnet åbent kl. 11.00 – 13.00
- Vandtårnets Fødselsdag med karameludkastning kl. 12.00.
- Frivillighedsdag i Hedehusene.
- Byfest i Hedehusene

Onsdag den 6. september

Historie Café med Carsten Johansen;
Panter Rejser

Onsdag den 4. oktober

Historie Café med Stig Nielsen.

Lørdag den 7. oktober

Vandtårnet åbent 11.00 – 13.00

Mandag den 6. november

Historie Café med Arkivleder Lars Spatzek.

Fredag den 24. november

Vandtårnet åbent 17.00 – 19.00

Eventuelle ændringer af arrangementerne vil blive meddelt på foreningens hjemmeside og i medlemsbladet. Myndighedernes retningslinjer vil blive fulgt ved alle arrangementer.